

Гавриловська К.П. Психологічний захист особистості від політичного маніпулювання у віртуальному просторі / Ксенія Гавриловська // Матеріали Міжвузівського наукового семінару «Інформаційно-психологічна безпека особистості як теоретична і практична проблема» (Житомир, 20 лютого 2014 року). / Житомирський військовий інститут ім. С. П. Корольова. – Житомир: ЖВІ, 2014. – С. 19-21.

К.П. Гавриловська, канд. психол. наук
ЖДУ імені Івана Франка

Психологічний захист особистості від політичного маніпулювання у віртуальному просторі

Сучасний період розвитку суспільства характеризується активним використанням різноманітних психотехнік та прийомів маніпулятивного впливу на масову поведінку. Маніпуляції в політичному процесі є засобом досягнення певних цілей політичним суб'єктом. Основними цілями політичної маніпуляції є: прихід до влади, реалізація влади, збереження влади. Політичні маніпуляції знеособлені, передбачають вплив на великі маси людей. Воля меншості нав'язується більшості в завуальованій формі.

Одним із інструментів політичного маніпулювання нині є соціальні мережі. Роль соціальних мереж у формуванні суспільної думки важко переоцінити. Інтернет-ресурс активно використовується політтехнологами з метою впливу на масову поведінку.

Соціальні мережі поступово перетворюються на універсальний засіб спілкування: тут відбувається обмін інформацією, пошук односторонців, координація дій. У процесі спілкування в мережі, вивчення змісту різного роду веб-сторінок, особистість має можливість викристалізувати власну думку з тієї чи іншої проблеми, сформулювати свою точку зору, зокрема, і щодо подій, які відбуваються в країні.

Імовірність стати жертвою політичних маніпуляторів у кіберпросторі дуже висока. Причиною, насамперед, є специфіка організації інтернет-спілкування. Звичайно, мотиви звернення до інтернет-простору є дуже різними. Для когось пошук інформації в інтернеті – частина професійних обов'язків, для інших – соціальні мережі є найбільш оптимальним (а, можливо, і єдиним) способом зв'язку з колегами, друзями. Проте більшість користувачів соціальних мереж визнають, що перебування в них дає можливість відпочити, зняти напругу після робочого дня, відволіктися від проблем, відпочити. Зазвичай, людина входить до кіберпростору вже

перебуваючи вдома, коли відчуває себе в безпеці й може дозволити собі «відключити» ті психологічні захисти, якими протягом дня вона охороняє цілісність своєї особистості. Саме в цьому й криється небезпека. Виникає ілюзія захищеності, що зумовлює налаштування на некритичне сприйняття інформації. Давно відомо, що найбільш уразливими потенційні жертви маніпулювання стають саме тоді, коли не очікують нападу і не налаштовані опиратися маніпулятивному впливу.

У такій ситуації особистість має обмежений вибір форм захисту від політичного маніпулювання. Мова йде, насамперед, про свідомий захист. Починається він з моніторингу власних емоцій. У процесі сприйняття інформації (згідно з О. Сидоренко), особистість може відзначити зміни свого емоційного стану: дисбаланс емоцій (суперечливість, амбівалентність), їх незвичайність, повторюваність, або різкий сплеск емоцій, який видається невмотивованим за даних обставин. Всі ці ознаки свідчать про наявність маніпулятивної дії.

Захист від маніпулювання може бути пасивним та активним. До пасивних форм захисту можна зарахувати повне або часткове ігнорування інформації, що містить маніпулятивний вплив, прийняття інформації «до уваги» і відкладання рішення «на потім», часткова або ж повна відмова відвідувати інтернет-сторінки, де існує небезпека стати жертвою маніпуляції.

Активний захист у ситуації інтернет-спілкування також є можливим. Використання такої форми захисту передбачає встановлення контролю над власними емоціями, зайняття і декларування чіткої власної позиції з питання, що є предметом маніпуляції. Також може практикуватися тролінг, що передбачає насмішки, звинувачення, докори на адресу автора повідомлення, яке містить маніпулятивний вплив. Нерідко використовується контрманіпуляція. Специфіка активної форми захисту від маніпулювання у кіберпросторі полягає в тому, що особистість не мусить діяти обережно, зберігати гідність і турбуватися про збереження можливості надалі спілкуватися з маніпулятором. Соціальні мережі дають можливість «клонувати» себе у кіберпросторі, вступати у спілкування «інкогніто», не турбуючись про наслідки занадто гострих висловлювань.

Інтернет-спілкування відкриває безліч можливостей для самореалізації особистості. Проте надзвичайно актуальною є проблема забезпечення інформаційно-психологічної безпеки. Найоптимальнішим способом вирішення цієї проблеми є оволодіння різними формами

психологічного захисту від маніпулювання. Цей процес є тривалим і перебуває у нерозривному зв'язку зі зростанням суб'єктності. Особистість, що усвідомлює себе суб'єктом власної життєдіяльності, захищена від небезпеки стати жертвою політичних маніпуляцій, - як у віртуальному просторі, так і в реальному житті.